

CELOSTNO NAČRTOVANJE ZA PRIHODNOST REGIJ

REGIONALNI RAZVOJ 10
CELOSTNO NAČRTOVANJE ZA PRIHODNOST REGIJ

Založba ZRC

REGIONALNI RAZVOJ 10

CELOSTNO NAČRTOVANJE ZA PRIHODNOST REGIJ

Uredili:

**Janez Nared
Katarina Polajnar Horvat
Maruša Goluža
Erik Logar**

Ljubljana 2025

REGIONALNI RAZVOJ 10

CELOSTNO NAČRTOVANJE ZA PRIHODNOST REGIJ

© 2025, ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika, Založba ZRC

Uredniki: Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža, Erik Logar

Urednik zbirke: Janez Nared

Uredniški odbor: David Bole, Robert Drobnič, Maruša Goluža, Katarina Groznik-Zeiler, Andrej Horvat, Luka Juvančič, Damjan Kavaš, Jani Kozina, Simon Kušar, Valentina Lavrenčič, Erik Logar, Janez Nared, Drago Perko, Katarina Polajnar Horvat, Marjan Ravbar, Aleš Smrekar, Alma Zavodnik Lamovšek

Recenzenti: David Bole, Maruša Goluža, Jani Kozina, Simon Kušar, Valentina Lavrenčič, Erik Logar, Janez Nared, Drago Perko, Katarina Polajnar Horvat, Aleš Smrekar

Izdajatelj: ZRC SAZU, Geografski inštitut Antona Melika

Za izdajatelja: Matija Zorn

Oblikovanje naslovnice: Milojka Žalik Huzjan

Založnik: Založba ZRC

Za založnika: Oto Luthar

Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Računalniški prelom: SYNCOMP d. o. o., Ljubljana

Tisk: SYNCOMP d. o. o., Ljubljana

Naklada: 500 izvodov

Prva izdaja, prvi natis

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 (razen za tisto gradivo, ob katerem so posebej navedeni drugačni pogoji rabe) prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610510345>

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ**

Slovenski regionalno
razvojni sklad
Slovenian Regional
Development Fund

Knjižna zbirka Regionalni razvoj nastaja v okviru raziskovalnega programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Izdajo monografije, ki je nastala ob sodelovanju Ministrstva za naravne vire in prostor, Ministrstva za kohezijo in regionalni razvoj ter Slovenskega regionalno razvojnega sklada, je sofinanciralo Ministrstvo za naravne vire in prostor.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Tiskana knjiga
COBISS.SI-ID=249443331
ISBN 978-961-05-1033-8

E-knjiga
COBISS.SI-ID 248957443
ISBN 978-961-05-1034-5 (PDF)

VSEBINA

<i>Aleksander Jevšek</i>	
Predgovor ministra za kohezijo in regionalni razvoj	9
<i>Miran Gajšek</i>	
Predgovor državnega sekretarja za naravne vire in prostor	10
<i>Janez Nared</i>	
Uvodnik	11
<i>Simon Kušar</i>	
Poročilo o regionalnem razvoju kot instrument za merjenje regionalnega razvoja in vrednotenje doseganja ciljev regionalne politike	13
<i>Karmen Sonjak, Uroš Rozman</i>	
Doprinos regionalne politike k razvoju Koroške regije	25
<i>Tadej Pirc</i>	
Temeljna načela pravičnosti, trajnosti in skupnega dobra ter sistemsko mišljenje kot okvir za celostno načrtovanje regionalnega razvoja	37
<i>Matjaž Ribaš</i>	
Finančne spodbude Slovenskega regionalno razvojnega sklada za krepitev regij	49
<i>Taja Turšič, Sara Počkaj, Nina Čermelj, Jaka Blažič, Antonella Sinčič, Adrijana Perkon, Janez Nared</i>	
Problemska območja Slovenije	67
<i>Alenka Padežnik</i>	
Pristop k pripravi prve generacije regionalnih prostorskih planov: načeli sodelovanja in celovitosti	93
<i>Aleš Mlakar, Nika Cigoj Sitar, Damjana Gantar, Jana Kozamernik, Leon Kobetič, Nina Uršič</i>	
Vloga krajinske zasnove v regionalnem prostorskem načrtovanju: strateški pristop k varstvu in razvoju krajine	107
<i>Gaja Medved, Gregor Čok, Alma Zavodnik Lamovšek</i>	
Omrežje zelene infrastrukture na regionalni ravni – zasnova na primeru razvojne regije Jugovzhodna Slovenija	121

<i>Alma Zavodnik Lamovšek, Tomaž Miklavčič, Samo Drobne</i>	
Funkcionalna urbana območja kot orodje za spremljanje izvajanja ciljev Strategije prostorskega razvoja Slovenije	135
 <i>Nik Obid</i>	
Bohinjska železnica: regionalnost, ki presega državni okvir	159
 <i>Natalija Špeh, Ana Marinčič</i>	
Vrste makro odpadkov ob rekah po poplavih 2023 v Savinjsko-Šaleški regiji: izzivi in priložnosti	169

Predgovor ministra za kohezijo in regionalni razvoj

Močne regije. Močna Slovenija.

Stalne globalne spremembe in trendi, katerim je podvržen tudi regionalni razvoj v Sloveniji, zahtevajo ustrezno ukrepanje tudi na regionalni ravni. Za učinkovito prilagajanje spremembam smo si zadali cilj oblikovati jasne usmeritve oziroma koncept razvoja regij na dolgi rok.

Kljub nepredvidljivi globalni prihodnosti želimo razmišljati o razvoju do leta 2050 in načrtati razvojno pot, po kateri bomo partnersko hodili in napredovali. Želimo razmišljati in delovati tako, da bomo izboljševali blaginjo prebivalcev Slovenije v vseh regijah.

Naša vizija je, da bo Slovenija do leta 2050 država povezanih in skladno razvitih regij, kjer bodo prebivalci imeli dostop do kakovostnih delovnih mest v radiju 35 kilometrov od svojega prebivališča. Hkrati bo zagotovljena visoka kakovost življenja z dobro dostopnostjo do storitev splošnega pomena.

Zavedamo se, da je krepitev skladnejšega regionalnega razvoja mogoče doseči le ob hkratnem celostnem načrtovanju pospešitve razvoja na ravni države. Že pri načrtovanju državnega razvoja ne smemo zanemariti načrtovanja razvoja regij. Zato bomo pri načrtovanju regionalnega razvoja upoštevali dolgoročne demografske trende, predvidene tehnološke spremembe ter pomen ohranjanja atraktivnosti območij, kjer si ljudje želijo živeti, delati, se razvijati in ustvarjati.

Zelo pomembno je, da se v regijah osredotočimo na zagotavljanje dostopa do storitev splošnega pomena, vključno z infrastrukturo. Še bolj pomembno pa je, da se osredotočimo na ekonomsko preobrazbo regij, rast produktivnosti in konkurenčnosti ter s posebnim poudarkom na razvoju kadrov v regijah.

Na dolgi rok si želimo zasledovati predvsem naslednje cilje: zmanjšati regionalne razvojne razlike in vsaki regiji zastaviti cilj, da se razvija hitreje kot regije v sosednjih državah. Želimo si enakomeren in policentrični razvoj na ravni celotne države.

Te cilje bomo dosegli tako, da bomo regijam pomagali načrtovati in medsebojno sodelovati, predvsem pa s povezovanjem resornih politik, da bodo s svojimi ukrepi prispevale k večji konkurenčnosti regij in uresničitvi njihovih razvojnih potencialov prek izkoriščanja primerjalnih prednosti.

Posebno skrb bomo namenili obmejnim območjem in si stalno prizadevali za izboljšanje upravljanja regionalnega razvoja ter krepitev partnerstva z razvojnimi regijami.

Kakovostno, povezovalno in celostno načrtovanje bo pogoj za uspešno izvedbo ukrepov, ki bodo vodili k večji blaginji vseh. To bomo dosegli z učinkovitim medresorskim sodelovanjem, dialogom z resornimi ministrstvi in partnerskim sodelovanjem vseh dvanajstih razvojnih regij.

Vsakoletni simpozij Slovenski regionalni dnevi in ta monografija sta dobra podlaga za strokovno in partnersko sodelovanje.

V imenu ministrstva, pristojnega za regionalni razvoj v Sloveniji, pozdravljam vsa dosedanja in prihodnja prizadevanja vseh v regionalni razvoj vključenih akterjev ter vsem razvojnim akterjem želim veliko kvalitetnega dialoga in povezovanja za uresničitev cilja dolgoročne blaginje prebivalcev vseh regij.

dr. Aleksander Jevšek, minister

Predgovor državnega sekretarja za naravne vire in prostor

Spoštovani kolegi, predstavniki institucij, strokovnjaki in vsi bralci in bralke, ki vam bo v roke prišla 10. knjiga v zbirki Regionalni razvoj.

Celostno načrtovanje je ena izmed najpomembnejših tem za prihodnost slovenskih regij. Razumemo ga kot načrtovanje, ki ne bo zgolj odziv na trenutne izzive, temveč bo vključevalo dolgoročne strategije, sinergije in povezanost različnih deležnikov, vse z namenom, da bi zagotovili trajnostni razvoj naših skupnosti, gospodarstev in okolja. To je cilj tudi regionalnih prostorskih planov, ki jih v državi pripravljamo prvič.

V zadnjih letih smo priča vedno bolj izrazitemu trendu iskanja rešitev, ki presegajo tradicionalno sektorizacijo in pristop k prostorskemu in sektorskemu razvojnemu načrtovanju. Slovenski prostor je razdrobljen na 12 statističnih (razvojnih) regij in na 212 občin, ki vsaka na svoj način oblikuje svoje strateške dokumente.

Da bi se odzvali na te izzive, se mora Slovenija kot celota osredotočiti na regionalni pristop k prostorskemu načrtovanju, ki bo zagotavljal boljše usklajevanje na vseh ravneh. Združiti moramo moč različnih regionalnih deležnikov in ustrezno povezati sektorske politike, kar bo omogočilo bolj celovit razvoj. K prostorskemu načrtovanju moramo pristopiti z novimi orodji in metodami, na način, da bomo združili vse dimenzije razvoja – okoljsko, socialno in gospodarsko – z upoštevanjem digitalizacije, podnebnih in demografskih sprememb ter na način, ki omogoča enotno usklajevanje med različnimi državnimi sektorji ter med državo in občinami. Le tako bomo lahko dosegli sinergije, ki bodo izboljšale kakovost življenja, povečale konkurenčnost slovenskih regij in zagotovile trajnostni razvoj.

Ne gre le za birokratsko usklajevanje načrtov, ampak za ustvarjanje prostora za dialog, sodelovanje in zaupanje. S tem bomo vzpostavili sistem, kjer bodo vsi deležniki, od države do lokalnih skupnosti, enakovredno sodelovali pri oblikovanju strategij, ki bodo oblikovale prihodnost slovenskih regij. Vsi skupaj bomo prispevali k novi generaciji regionalnih razvojnih programov, regionalnih prostorskih planov ter posameznih sektorskih razvojnih dokumentov, ki bodo temeljili na vključevanju ključnih izzivov, kot so podnebne spremembe, demografski premiki ter potreba po večji trajnostni rabi virov. To je izjemno pomembno obdobje za naše regije, saj se pripravljamo na ključne strateške dokumente, katerih uspešna priprava, usklajevanje in izvajanje bodo zagotavljali našo skupno prihodnost.

Strokovnjaki v prispevkih iščejo konkretne rešitve za izboljšanje institucionalnih zmogljivosti, krepitev medsektorskega sodelovanja ter povezovanje razvojnih politik na regionalni ravni. Osredotočajo se na ključne izzive in predlagajo rešitve za naslednje obdobje. Ne želijo zajeti le teoretičnih okvirjev, temveč predvsem iščejo konkretne aplikativne rešitve, ki bodo podprle regionalno prostorsko načrtovanje in dolgoročni razvoj naših regij.

S kakovostno pripravljenimi dokumenti, z vključevanjem vseh ključnih deležnikov v njihovo pravo in z jasno promocijo narejenega bomo ustvarili temelje za uspešno prihodnost naših regij in celotne Slovenije. Zato želim, da boste prispevke iz knjige večkrat brali, predstavljene pristope pa uporabljali pri svojem delu.

mag. Miran Gajšek, državni sekretar

Uvodnik

Slovenske regije stopajo v novo obdobje. Poleg pričakovane nove generacije regionalnih razvojnih programov so v pripravi regionalni prostorski plani in regionalne celostne prometne strategije, podnebni zakon na novo uvaja še regionalne akcijske načrte prilagajanja podnebnim spremembam, na regijskih posvetih pa se je preverjal tudi Nacionalni stanovanjski program 2026–2036. Čeprav so sektorji prepoznali pomembnost regionalne ravni za načrtovanje in izvajanje projektov, se še vedno oklepajo svojih plotov in prepogosto dokumente pripravljajo eden mimo drugega, neusklajeno, z ločenimi strokovnimi podlagami ali celo brez njih, pa tudi sprejemajo jih različni organi. Zato je treba presekati z dosedanja prakso sektorskih delitev in težiti k oblikovanju enotne vizije in strategije regije, tej pa potem podrediti sektorske strategije in plane tako, da se bodo medsebojno dopolnjevali in skupaj prispevali k boljšim rezultatom. Od načrtovanja za črpanje sredstev je treba preiti k načrtovanju za razvoj.

Knjiga Celostno načrtovanje za prihodnost regij se osredotoča ravno na to, kako s celovitimi pristopi izboljšati dosedanje načrtovanje, da bi to dosegalo boljše rezultate na področju prostorskega in regionalnega razvoja. V prvem delu knjige avtorji obravnavajo regionalni razvoj z vidika metodologije spremljanja in vrednotenja regionalne politike, doseženih rezultatov regionalne politike na Koroškem, sistemskega mišljenja in temeljnih načel kot podlage celostnega regionalnega razvoja, prispevka Slovenskega regionalno razvojnega sklada k razvoju regij in z vidika opredeljevanja problemskih območij v Sloveniji.

Drugi del obravnava prostorsko načrtovanje na regionalni in državni ravni. Predstavljeni so pristopi k pripravi prve generacije regionalnih prostorskih planov, vloga krajinske zasnove v regionalnem prostorskem načrtovanju, omrežje zelene infrastrukture na regionalni ravni ter funkcionalna urbana območja kot orodje za spremljanje izvajanja ciljev Strategije prostorskega razvoja Slovenije.

Knjigo zaokrožata prispevka na temo Bohinjske železnice ter makroodpadkov ob rekah po poplavih leta 2023.

Kot ugotavlja eden od avtorjev, so uveljavljeni sektorski pristopi nezadostni za reševanje kompleksnih razvojnih izzivov, na kar stroka že dlje časa opozarja. Skrajni čas je, da to spoznajo tudi odločevalci in vdahnejo nov veter sektorskemu povezovanju ter celovitim načrtovalskim pristopom. Sočasna priprava različnih dokumentov na regionalni ravni je za to odlična priložnost. Izkoristimo jo.

dr. Janez Nared

IZDAJATELJ
Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU

giam@zrc-sazu.si
<http://giam.zrc-sazu.si/>

Inštitut je leta 1946 ustanovila Slovenska akademija znanosti in umetnosti in ga leta 1976 poimenovala po akademiku dr. Antonu Meliku (1890–1966). Od leta 1981 je sestavni del Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Leta 2002 sta se inštitutu priključila Inštitut za geografijo, ki je bil ustanovljen leta 1962, in Zemljepisni muzej Slovenije, ustanovljen leta 1946. Ima oddelke za fizično geografijo, humano geografijo, regionalno geografijo, naravne nesreče, varstvo okolja, geografski informacijski sistem in tematsko kartografijo, zemljepisno knjižnico ter zemljepisni muzej. V njem je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije.

Njegovi raziskovalci se ukvarjajo predvsem z geografskimi raziskavami Slovenije in njenih pokrajin ter pripravo temeljnih geografskih knjig o Sloveniji. Sodelujejo pri številnih domačih in mednarodnih projektih, organizirajo znanstvena srečanja, izobražujejo mlade raziskovalce, izmenjuje raziskovalce s tujino. Inštitut izdaja znanstveno revijo *Acta geographica Slovenica* ter znanstvene knjižne zbirke *Geografija Slovenije*, *Georitem in Capacities*. V sodih letih izdaja knjižno zbirko *GIS v Sloveniji*, v lihih letih knjižno zbirko *Regionalni razvoj*, vsako tretje leto pa knjižno zbirko *Naravne nesreče*.

Knjiga Celostno načrtovanje za prihodnost regij se osredotoča na to, kako s celovitimi pristopi izboljšati dosedanje načrtovanje, da bi to dosegalo boljše rezultate na področju prostorskega in regionalnega razvoja. V prvem delu knjige avtorji obravnavajo regionalni razvoj z vidika metodologije spremljanja in vrednotenja regionalne politike, doseženih rezultatov regionalne politike na Koroškem, sistemskega mišljenja in temeljnih načel kot podlage celostnega regionalnega razvoja, prispevka Slovenskega regionalno razvojnega sklada k razvoju regij in z vidika opredeljevanja problemskih območij v Sloveniji. V drugem delu so predstavljeni pristop k pripravi prve generacije regionalnih prostorskih planov, vloga krajinske zasnove v regionalnem prostorskem načrtovanju, omrežje zelene infrastrukture na regionalni ravni ter funkcionalna urbana območja kot orodje za spremljanje izvajanja ciljev Strategije prostorskega razvoja Slovenije. Knjigo zaokrožata prispevka na temo Bohinjske železnice ter makroodpadkov ob rekah po poplavih leta 2023. Kot ugotavlja eden od avtorjev, so uveljavljeni sektorski pristopi nezadostni za reševanje kompleksnih razvojnih izzivov, na kar stroka že dlje časa opozarja. Skrajni čas je, da to spoznajo tudi odločevalci in vdahnejo nov veter sektorskemu povezovanju ter celovitim načrtovalskim pristopom. Sočasna priprava različnih dokumentov na regionalni ravni je za to odlična priložnost.

29 €

ISBN 978-961-05-1033-8

9 789610 510338